

Búcsúzóom Dóditól

Engem most a hozzá kötődő baráti kapcsolat készített arra, hogy életpályájának egy nagyon fontos, az erdészettörténet számára is jelentős, az eddigi írásokból valahogy kimaradt elemét megörökítssem.

A baráti kapcsolat jegyében most elsőként a soproni Ev. Líceum Deákkúti cserkészcsapatának egykori kis cserkésze tiszteleg a csapat egykori őrsvezetője előtt. A balek írja ezt, aki Firmájáról, egyben keresztapjáról, majd az ötvenes években hét éven át beosztottjaként közvetlen főnökéről emlékezik.

E több mint 70 éves időszak legnehezebb éve 1950 volt, amikor az Országos Tervhivatalban a módosított első öt éves terv előkészítésén dolgoztunk. Élete írásos emlékeinek hézaga ehhez az évhez kötődik.

A Tervhivatalban nem kellett tanulnunk országos mértékben gondolkodni. Rá kellett döbbszennünk arra, hogy az egész szakma, a magyar erdészet jövője jelentős részben a mi munkánktól függ. Tudtuk, hogy a háború utáni években végzett túlhasználatok után visszamaradt nagy kiterjedésű felújítatlan vágásterületek beerdősítése elsődleges feladatnak minősül, ami a fakitermelés csökkentését is szükségessé teszi.

Az 1949. december 10-én jóváhagyott eredeti öt éves terv 1950. évi előirányzatai a követelménynek megfelelő feladatokat, 11 200 kat. hold régi vágásfelújítást, 11 450 kat. hold üzemi felújítást és csak 1,6 millió m³ fakitermelést írt elő. A Tervhivatal már az előző három éves terv utolsó évére, 1949-re is – a háborús évek túlhasználatához képest – a fakitermelés számottevő, 1,5 millió m³-re való csökkentését írta elő. Akkor ez a tendencia számunkra teljesen megnyugtatónak tűnt.

Rákosinak azonban a fakitermelés ismétlődő csökkentése szemet szűrt. Így – emlékezetem szerint – 1950 áprilisában, alig néhány hónappal munkába állásunkat követően, derült égből villámcsapásként ért bennünket az OT elnökének, *Vas Zoltánnak* a közlése, mely szerint Rákosi a módosított első öt éves terv fakitermelési keretszámát 1950-tól 1954-ig 3,4 millió m³-ről 4,5 millió m³-ig emelkedő ütemben írta elő, s a tervet ennek megfelelően kell kidolgoznunk.

Ekkor *Madas Andrásnak*, az akkor 33 éves fiatal embernek, az Országos Tervhivatal 1949 végén általa szervezett, négy erdőmérnökötől (*Sopp László, Bobok László,*

Halász László és jómagam) álló erdészeti osztály vezetőjének volt annyi bátorsága, hogy szembeszálljon az akkori félelmetes politikai hatalommal. A fakitermelés növelésére vonatkozó követelés megvitatása céljából az erdőgazgatóságok kiváló főmérnökeinek és az erdőrendezősek vezetőinek részvételével – azonnali intézkedésként – országos eszmecsere-sorozatot szerveztünk. Ennek tapasztalatai alapján az OT elnöke részére írott feljegyzésben kifejtettük, hogy

– országos erdőleltár nem áll rendelkezésre, az erdőknek csak kb. 25%-ára van üzemterv, így nincs megbízható adat az ország faállományára és a kitermelhető fatömegre vonatkozólag; ezenkívül az erdők feltártsága is rendkívül alacsony színvonalú, ami a kitermelt faanyag kiszállítást lehetetlenné tenné;

– ezért a fakitermelés növelésére majd csak az erdőrendezés fejlesztése révén az erdők felmérése, a kitermelhető fatömeg megállapítása és a feltártság növelése után kerülhet sor;

– a termelés tartós növelésének biztosítása érdekében azonban addig is nagyarányú erdősítést és új erdőtelepítést kell végrehajtani.

A feljegyzést – jól emlékszem – *Barlai Ervinnek* az Erdőgazdaság-politikai Irányelvek című füzetében megfogalmazott tézise nyomán azzal fejeztük be, hogy – az erdők állapotát figyelembe véve – az előírt mértékű fakitermelést legfeljebb 10 évig lehetne folytatni, azután a bútoraikat leszünk kénytelenek eltüntetni.

Vas Zoltán továbbította feljegyzésünket Rákosinak, amelyre rövidesen megkaptuk a választ. Jól emlékszem, hogy Rákosi a feljegyzés felső jobb sarkára átlós sorokkal a következőket írta: „Az erdészek ne féltsék erdeiket, mert mire azok elfogyának, az amerikaiak jóvátételben szállítanak majd nekünk fát.”

Vas Zoltán, ahogyan a későbbi eredmények igazolták, gyakorlatilag elfogadta érveinket, akkor mégis közölte, hogy a 3,4 millió m³-es fakitermelési előírással nem lehet vitázni, mert a Horthy-rendszer idején is évi átlagban ennyit termeltek ki. Ezért ezt el kell fogadni, de maguk dolgozzanak ki átfogó tervet a károk helyreállítására és az erdőgazdaság fejlesztésére, s ehhez minden támogatást megkapnak.

A probléma megoldásaként a *Gerő Ernő* vezetésével működő Népgazdasági Tanács (NT) 1950. május 11-i, 16. ülésén – az NT titkárának, *Szita Jánosnak* ceruzával írott feljegyzése szerint – Vas Zoltán ja-

vasolta, hogy az NT utasítsa az OT-t és az FM-et, hogy „a fakitermelés 1950. évi, eredetileg 1,5 millió m³-ben meghatározott tervét úgy dolgozzák át, hogy 1950 végére összességében 3,4 millió m³ tömör fa kerüljön kitermelésre.” Ezt az öt éves terv kereteiről szóló 276/16/1950. számú „Szigorúan titkos” NT határozatban rögzítették is. Így Rákosi követelését Vas Zoltán – Madas András érvelése nyomán – csak 1950-re érvényesítette.

Ezt követően a munka és a Tervhivatalon belüli vita a Vas Zoltánhoz intézett korábbi feljegyzésben megfogalmazott szakmai elveknek és céloknak megfelelően folytatódott. Ennek eredményeként a Népgazdasági Tanács – az FM előterjesztése alapján – az 1950. május 18-i, 17. ülésén 312/17/1950. NT szám alatt határozatot hozott az erdőgazdaság fejlesztéséről és szervezéséről. Ebben – többek között – előírta, hogy „A helyes erdőgazdálkodás megteremtése érdekében pontosan meg kell ismerni az ország élőfakészletét és évi növedékét. Ennek alapján el kell készíteni a hosszúlejárati üzemterveket és az utóbbi alapján meg kell állapítani évről évre a vágható fatömeget.”

Az előkészítő munka befejeztével 1951. május 20-án életbe lépett az 1951. évi II. törvény a módosított első öt éves tervről. A törvény ugyan a fakitermelés mértékét nem számszerűsítette, de az OT tervdokumentuma szerint „A fakitermelés évi előirányzata (1951-től 1954-ig) 3 000 000 m³, ami mintegy 600 000 m³-rel haladja meg a rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható növedéket. ... A tervidőszak folyamán, a pótlásokat is beleértve, kerekén 570 000 kat. holdon végzünk erdősítést. Ennek keretében felszámoljuk az elmúlt rendszerből itt maradt felújítatlan vágásterületeket, évről-évre újraerdősítjük a vágásterületeket. Új erdőt az eredeti öt éves tervben előirányzott 50 000 kat. hold helyett 80 000 kat. holdon telepítünk.”

Így Madas András bátor kiállásával sikerült megakadályozni a háborús pusztításokat tetéző 3 millió m³-es fakitermelést. Emellett a tervben előírt, minden korábbi elképzelést felülmúló erdősítési programmal új távlatokat és új korszakot nyitott, amelyet később „az erdőművelés aranykorá”-nak neveztek el.

Ez az akkori körülmények között, amikor Gerő Ernő a kerületvezető erdészek részére szolgálati fegyver engedélyezését kérő előterjesztésünkre azt a választ írta, hogy „Fasisztáknak fegyvert nem adunk!”, rendkívül nagy eredménynek számított.

Halász Aladár